

Тимофіїва К.М.

старший викладач,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

КОНЦЕПТ ВІЙНИ В АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Концепт є центральною одиницею когнітивної парадигми дослідження художніх текстів. Не зважаючи на розробленість термінологічного апарату концептології, поняття художнього концепту ще знаходиться в стадії осмислення. Важливим є усвідомлення специфіки художнього концепту у зіставленні з концептами культури та мовними концептами.

«Художні концепти є базовими одиницями концептуальної картини світу письменника... і тому відрізняються від концептів культури та мовних концептів за кількома параметрами: за змістом і способом експлікації, обсягом та історичною мінливістю» [3, с. 7]. Художні концепти – авторські, жанрово-зумовлені, експлікуються одиницями мови і мовлення (так, наприклад, концепт культури може виражатися ще й засобами мистецтва), є багатовимірними смисловими утвореннями з фіксованим змістом [3, с. 9].

Поняття «концепт» у філології – це змістовна сторона словесного знаку, за якою стоїть поняття, що відноситься до розумової, духовної чи матеріальної сфери існування людини, закріплене в громадському досвіді народу, наділене в його житті історичними коренями, соціально і суб'єктивно осмислене і – через щабель такого осмислення – співвідносне з іншими поняттями, найближче з ним пов'язаними або, у багатьох випадках, йому протиставленими.

Таким чином, можна вивести наступне доречне визначення концепту: «Концепт» – це семантичне утворення, виділене лінгвокультурною специфікою, що характеризує носіїв певної етнокультури, та являє собою результат когнітивної (пізнавальної) діяльності особистості і суспільства і визначає ставлення людської свідомості до даного явища або предмету.

Мовну картину світу визначають наступним чином – уявлення про дійсність, відбите в мовних знаках і їх значеннях – мовне членування світу, мовне впорядкування предметів і явищ, закладене

в системних значеннях слів, інформація про світ або як результат відображення об'єктивного світу повсякденною (мовною) свідомістю того чи іншого мовного співтовариства [30, с. 109].

Користуючись словами, що містять певні смисли, людина, сама того не помічаючи, приймає і прикріплений до них погляд на світ. В той час, як смислові компоненти, які входять у значення слів і виразів у формі безпосередніх тверджень, можуть бути предметом спору між різними носіями мови і тим самим не входити до загального фонду уявлень, який формує мовну картину світу.

Мовна картина світу – це сформована давно і донині збережена національна картина світу, доповнена асимільованими знаннями, що відображають світогляд і світосприйняття народу, зафіксована в мовних формах, обмежена рамками консервативної національної культури цього народу [4, с. 49].

Оскільки мова служить основним способом формування й існування знань людини про світ, то саме мова – найважливіший об'єкт дослідження когнітивістів. Сукупність цих знань, відбитих у мовній формі, являє собою те, що в різних концепціях називається або «мовний проміжний світ», або «мовна репрезентація світу», або «мовна модель світу», або ж «мовна картина світу». Найбільш поширеним в когнітивної лінгвістиці став термін «мовна картина світу» [3, с. 7].

Мова безпосередньо бере участь у двох процесах, пов'язаних з картиною світу. По-перше, в його надрах формується мовна картина світу. По-друге, сама мова виражає і експлікує інші картини світу людини, які, взаємодіючи зі спеціальною лексикою, входять у мову, додаючи до неї риси людини та її культуру. За допомогою мови дослідне знання, отримане окремими індивідами, перетворюється на колективне надбання, колективний досвід [3, с. 7].

Якщо говорити про концепт «війни» в англомовній картині світу, то слід відмітити, що його ім'я – багатозначне слово. Тлумачні словники надають різні дефініції слова «war», причому змінюється не тільки кількість значень, але і їх поділ. У ході роботи були досліджені 25 визначень з восьми тлумачних словників, нижче наведені лише деякі з них.

Різні словники наводять відмінні один від одного тлумачення імені досліджуваного нами концепту, в одних словникових статтях війна описується кількома словами, в інших дається докладна дефініція. В результаті ми отримуємо, що війна – це озброєний конфлікт між двома або більше сторонами (armed conflict between two or more sides).

Під час дослідження були визначені лексико-семантичні варіанти імені концепту «war». Згідно яким, війну можна визначити як «озброєний конфлікт між країнами або сторонами в середині країни». Отже, виходячи з даного, нами визначено, що війна – це «a conflict carried on by force of arms, as between nations or between parties within a nation». Звідси можна виділити наступні семи: conflict, force, arms, nation, parties.

Далі на основі словникових статей ми визначаємо синоніми, які входять до лексико-семантичного поля концепту з даним визначенням: battle, bloodshed, combat, conflict, contest, fight, hostility, strife, strike, struggle, warfare. Користуючись методикою Міллер Л.В. створюємо дві таблиці:

Таблиця 1

Матриця лексико-семантичного варіанту для концепту «war»

Семи Синоніми	Conflict	Force	Arms	Nation	Parties	Кількість збігів
Battle	-	+	+	-	+	3
Bloodshed	+	-	-	-	-	1
Combat	-	+	+	-	+	3
Fight	-	+	+	-	+	2
Hostility	+	-	-	+	-	2
Strife	+	-	-	-	+	2
Strike	-	+	+	-	-	2
Struggle	-	+	+	-	+	3
Warfare	+	-	-	+	-	2
Clash	+	-	-	-	-	1
Collision	+	-	-	-	+	2

Таблиця 2

Структура концепту «war» для ЛСВ на основі даних зі словника

Рівні	Кількість словників	Кількість множників, що збіглися	Коефіцієнт частотності
1	6 Fight	3 Battle, Combat, Struggle	100 Battle, Strike
2	3 Hostility, Struggle, Warfare	2 Fight, Hostility, Strife, Strike, Warfare, Collision	50 Struggle, Fight
3	2 Battle 1 Bloodshed, Combat, Strife, Strike, Clash, Collision	1 Bloodshed, Clash	18 Combat 17 Strife 15 Collision 14 Warfare 12 Hostility, Clash 4 Bloodshed

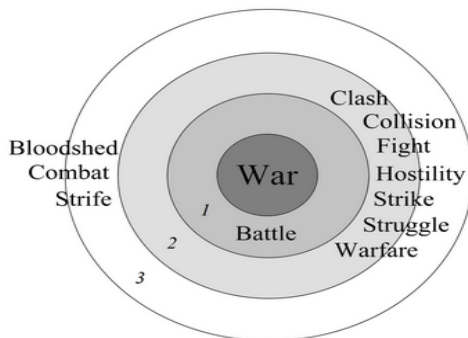
Спираючись на данні з таблиць № 1 та № 2 створено схему, яка є моделлю мовного вираження концепту «war» і включає в себе наступні зони:

Ядро – war.

Приядерна зона – battle.

Ближня периферія – fight, hostility, strike, struggle, warfare, clash, collision.

Дальня периферія – combat, strife, bloodshed.

Схема 1. Лексико-семантичне поле ЛСВ-1 на основі словникових даних

Таким чином, якщо ми розглядаємо концепт «війна» як конфлікт між країнами, то носії мови асоціюють це з битвою. У свідомості англійців війна в самому прямому сенсі означає зіткнення, боротьбу, військові дії. Рідше зустрічаються такі асоціації, як спір, розбіжність. Практично не зустрічається – кровопролиття, опір. Зовсім відсутні такі асоціації, як руйнування, страждання, захист рідної землі та ін.

В англійській картині світу війна асоціюється зі збройними діями на території інших держав з метою захисту своїх інтересів. У прирідній зоні ми бачимо слово битва «battle» як основну складову війни. У ближній периферії ми бачимо різні види боїв, такі як бійка, зіткнення, військові дії. З їх допомогою диференціюються види війни, а також найбільш важливі поняття, від яких війна невіддільна в людській свідомості. У далекій периферії ми бачимо слова, які можуть мати переносне значення і не впливають на визначення слова «війна» як конфлікт між країнами. Очевидно, що з війною у свідомості народу пов'язана переважно негативна оцінка.

Аналізуючи лексикографічні дані, нами зроблено висновок, що концепт «війна» є досить багатограним та різноманітним, включаючи в себе безліч різних значень, які відіграють велику роль у житті англійців.

Список використаних джерел:

1. Longman Dictionary of Contemporary English. – 3th edition with New Words Supplement. Longman, 2001. – 1367 p.
2. Maurice Waite, Sara Hawker. Oxford Paperback Dictionary and Thesaurus, Oxford University Press, 2012. – 1076 p.
3. Головань О. В. Семантико-асоциативная структура концерта «война» (на материале произведений Р. Олдингтона и В. М. Гаршина): автореф. дисс. на соискание уч. степ. канд. филол. наук: спец. 10.02.19 «Теория языка» / О. В. Головань. – Барнаул, 2003. – 19 с.
4. Джигоева А. А. Английский менталитет сквозь призму ключевых слов / А. А. Джигоева // Вестник МГУ. Сер. 19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2006. – № 3. – С. 45–55.
5. Зусман В. Г. Концепт в системе гуманитарного знания / В. Г. Зусман // Вопросы лит-ры. – М., 2003. – № 2. – С. 3–29.
6. Кагановська О. М. Текстові концепти художньої прози (на матеріалі французької романістики середини ХХ сторіччя) / О. М. Кагановська. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2002. – 292 с.